

Орловська Л. К.

УДОСКОНАЛЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК В УСНОМУ МОВЛЕННІ НА ПРИКЛАДІ МОДАЛЬНИХ ГРАМАТИЧНИХ СТРУКТУР

Стаття присвячена розгляду комплексу вправ на етапі удосконалення граматичних навичок на прикладі модальних граматичних структур за темою здоров'я. Комунікативні вправи, що застосовуються в комплексі передбачають розв'язання певної задачі в певній мовленнєвій ситуації при вільному виборі модальних граматичних структур, які використовуються на етапі практики в спілкуванні, коли сформовані навички продовжують вдосконалюватися та функціонують в мовленні. В комплексі вправ розглядаються комунікативні рецептивно-репродуктивні вправи у відтворенні діалогу та статті; рецептивно-продуктивні вправи у створенні монологу-розповіді за прослуханою історією і ситуацією та комунікативні продуктивні вправи у створенні діалогу-розпитування, монологу-розповіді та діалогу-дискусії за ситуацією. Вправи розвивають уміння аудіювання, створення діалогів та монологів на прикладах прослуханого чи прочитаного тексту та вираження своїх власних думок за певною ситуацією на текстовому рівні у формі діалогу чи монологу.

Ключеві слова: граматична компетенція, граматичні навички, модальні граматичні структури.

В наш час формування граматичної компетенції у мовному вищому навчальному закладі у майбутніх учителів набуває особливого значення, адже недостатньо автоматизовані граматичні навички можуть перешкоджати якісній роботі вчителя, особливо в процесі навчання усного мовлення, яке є одним з провідних видів мовленнєвої діяльності. Формування граматичної компетенції у майбутніх учителів, які вивчають англійську мову як другу іноземну, передбачено в Типовій програмі підготовки вчителів другої іноземної мови [8], згідно із якою використання другої іноземної мови в професійних цілях потребує досить високого рівня володіння іноземної мови.

Проблема формування іншомовної граматичної компетенції не є новою. Існує велика кількість робіт, присвячених її різним аспектам: досліджено природу граматичних навичок [2; 5; 6 та ін.]; розроблено методики і сформульовано конкретні рекомендації з формування іншомовних граматичних навичок різних видів мовленнєвої діяльності [1; 6; 7 та ін.]; створено підсистеми та комплекси комунікативно спрямованих вправ для засвоєння граматичного матеріалу [6; 7; 9; 10 та ін.].

Для обґрунтування послідовності вправ ми посилаємося на дослідження І. О. Зимньої [3, с. 153], яка рекомендує починати формування навичок з рецепції, яка базується на розпізнаванні. Це дає можливість сформулювати у студента звукові і словесні еталони-стереотипи, навчити його

встановлювати смислові зв'язки і утримувати в пам'яті іншомовне звучання висловлювання.

Наступна навчальна робота пов'язана з рецепцією, з одного боку, і з репродукцією та продукцією – з другого, які базуються на відтворенні і продукуванні. Якщо для розпізнавання достатньо знання декількох ознак структури, то для відтворення потрібне не тільки її знання, але й здатність до реалізації усіх її ознак.

Таким чином, рецепція має випереджати репродукцію. У свою чергу репродукція повинна випереджати продукцію, бо опрацюванню цілого завжди передують опрацювання його елементів, тобто зразків смислового і граматичного оформлення мовлення [3, с. 154]. Отже для формування граматичних навичок ми виділяємо самостійні групи вправ в аудіюванні і говорінні, які поділяються на три групи.

Метою статті є розгляд комплексу вправ третьої групи на вдосконалення граматичних навичок у складі усномовленнєвих умінь. Це комунікативні, рецептивно-репродуктивні вправи та продуктивні вправи на слухання діалогічних і монологічних текстів та на створення власних діалогів і монологів з використанням виучуваних та вже засвоєних граматичних структур. Вправи цієї групи розвивають уміння аудіювання і спілкування у формі діалогу та монологу. Вправи в говорінні можуть виконуватися на основі попереднього читання та слухання текстів, чим створюється інформаційна основа для висловлювання студентами власних думок та поглядів. Це вправи на розуміння діалогічного та монологічного мовлення на текстовому рівні та висловлювання на рівні діалогу та монологу, використовуючи виучувані граматичні структури [4].

Етап практики у спілкуванні передбачає більш вільне і творче використання студентами граматичного матеріалу. Студенти використовують набуті на етапі тренування граматичні навички на рівні рецепції (аудіювання – читання) та продукції (говоріння – письмо) в межах нової лексичної теми. На цьому етапі відбувається вдосконалення усномовленнєвих граматичних навичок вже у складі усномовленнєвих умінь. Навчальна діяльність полягає у розумінні діалогічного та монологічного мовлення текстового рівня та висловлюванні у формі діалогу та монологу на основі мовленнєвої ситуації.

Ця група включає підгрупи вправ розуміти діалогічне та монологічне мовлення на текстовому рівні і висловлюватися на рівні діалогу та монологу, використовуючи виучувані граматичні структури.

Наведемо приклади таких вправ.

Exercise 1.

Вправа комунікативна рецептивно-репродуктивна у відтворенні діалогу; виконується в режимі одночасної роботи у парах; вибіркового контролю викладача.

Мета: вдосконаливати граматичні мовленнєві навички за прослуханням діалогом-

розпитуванням.

T: People sometimes ask for advice about medical problems at the chemist's.

Do you know what they are?

Mala is a pharmacist. The chemist's where she works is in a popular holiday town. Tourists often come in to buy things and ask her questions.

Listen to each conversation separately. Each time, listen for the answers to these questions:

- (a) Who is the medicine for?
- (b) What does the customer buy at the end of the conversation?
- (c) Does the pharmacist give any advice?

T: Join the questions and the answers used in the dialogues in order to make your own dialogue.

1. Is it for an adult?	(a) Yes. Do you have anything for sunburn?
My daughter's burnt her arms.
2. In future, you ought to use a good sunscreen lotion.	(b) Yes. Have you got anything for headache?
3. We've got aspirin or paracetamol.	(c) Yes. For my husband, actually.
4. A spoonful of this medicine three times a day should help to stop the diarrhea.	(d) And which cream should we use?
5. Well, I can give you some cream for burns, but the most important thing is to keep it covered up if you go out into the sun again.	(e) Paracetamol, please.
6. Can I help you?	(f) Thank you very much.
7. Anything else?	(g) Thanks. Where can I pay for the medicine?
8. You should take everything you have to the cash desk over there please ...	(h) Right, we'll take that one then. Do anything for diarrhea?
9. This one's very good. You can use it as often as you want.	(i) Yes, of course.

Exercise 2.

Вправа комунікативна продуктивна у створенні діалогу-розпитування за ситуацією; виконується в режимі одночасної роботи у парах; вибірковий контроль викладача.

Мета: вдосконалювати граматичні мовленнєві навички за допомогою діалогу – розпитування.

T: When British have accidents and emergencies they phone an emergency helpline.

In Britain, every nurse is on grade. The grade depends on experience and skills, and each grade has different responsibilities and pay. On the bottom grades are unqualified auxiliary nurses who do the routine work on hospital wards. On the top grades are nursing officers, who are administrators.

Auxiliary nurses are on the bottom grades, but student nurses get the lowest pay. However, students don't stay at the bottom of the pay scale forever. When they qualify, they start working on a middle grade. As they get experience, they can get promotion and move up the ranks to become staff nurse, then sister and perhaps eventually nursing officer.

Many nurses work shifts, and often they work overtime to earn more money. After basic

training, many nurses choose to do further study and become specialists.

Nurses can specialize in many different fields.

Now work in pairs. One of you is a nurse working on a telephone line. The other has an accident.

Student A

Five minutes ago a poisonous snake bit your friend. You phone an emergency helpline. Explain the situation to the helpline nurse, then listen and use these notes to find out what to do. Note down the instructions that you are given.

Student B

You are a nurse working on a telephone helpline. Listen to your caller explain the emergency, then use these notes to tell the caller what to do and to answer any questions.

Exercise 3.

Вправа комунікативна продуктивна у створенні монологу розповіді за ситуацією; виконується в режимі одночасної роботи у малих групах; вибірковий контроль викладача.

Мета: вдосконалювати граматичні мовленнєві навички на основі ситуації.

Student A

Your friend is feeling stressed and wants to make some changes to his / her lifestyle. Suggest the ways to change his / her lifestyle in order to help handle stress.

Student B

You are feeling stressed and want to make some changes in your lifestyle to handle stress.

Exercise 4.

Вправа комунікативна продуктивна у створенні діалогу-дискусії за ситуацією; виконується в режимі одночасної роботи студентів у малих групах; вибірковий контроль викладача.

Мета: вдосконалювати граматичні мовленнєві навички за допомогою діалогу -дискусії.

T: You are going to debate whether conventional medicine or homeopathy is better for a particular patient. First, prepare your ideas in groups and note down them in the table.

Group A

You are in favour of conventional medicine, and against homeopathy.

Group B

You are in favour of homeopathy, and against conventional medicine.

T: A patient has number of problems. Her symptoms include diarrhea, pains in the joints, and loss of hair. Should she see a doctor or a homeopath?

Each student from group A now talks with a partner from group B. Discuss the patient, and try to persuade the other person about your point of view.

В статті представлений третій етап – етап вдосконалення граматичних навичок на прикладі рецептивно-репродуктивних вправ за прослуханням діалогом-розпитуванням у відтворенні діалогу та статті; рецептивно-продуктивних вправ у створенні монологу-розповіді за прослуханням діалогом-розпитуванням, та комунікативно продуктивних вправ у створенні діалогу-розпитування, монологу-розповіді та діалогу-дискусії за ситуацією. Вправи розвивають уміння аудіювання, створення діалогів та монологів на прикладах прослуханого чи прочитаного тексту та вираження своїх власних думок за певною ситуацією на текстовому рівні у формі діалогу чи монологу.

Вправи мають комунікативний характер, для укладання яких

використовуються ситуації теми, що вивчається. Тут завершується засвоєння граматичного матеріалу, мовленнєві дії включаються до складу діяльності, а мовленнєві навички починають функціонувати у різних видах мовленнєвої діяльності.

Таким чином, вправи на вдосконалення граматичних навичок на рівні понадфразової єдності можуть бути застосовані при вивченні граматичної теми модальні дієслова та теми “Здоров’я” у вищому навчальному закладі. Перспективами дослідження є розробка комплексів вправ для формування граматичної компетенції в усному мовленні на основі модальних дієслів із застосуванням інших тем.

Використана література:

1. *Вовк О. І.* Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Вовк Олена Іванівна. – Київ, 2008. – 335 с.
2. *Гурвич П. Б.* Ситуативная обусловленность грамматических структур, изучаемых на среднем этапе языкового факультета / Перси Борисович Гурвич. – Иностранные языки в высшей школе. – Москва : Высшая школа, 1975. – Вып. 10. – С. 40-45.
3. *Зимняя И. А.* Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке / Ирина Алексеевна Зимняя. – Москва : Просвещение, 1985. – 159 с.
4. *Орловська Л. К.* Формування граматичної компетенції в усному мовленні на засадах інтегрованого навчання у майбутніх учителів англійської мови : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Орловська Лідія Костянтинівна. – Київ, 2010. – 304 с.
5. *Пассов Е. И.* Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Ефим Израильевич Пассов. – [2-е изд.] – Москва : Просвещение, 1991. – 223 с. (Б-ка учителя иностр. яз.).
6. *Скляренко Н. К.* Навчання граматичних структур англійської мови в школі / Н. К. Скляренко. – Київ : Радянська школа, 1982. – 104 с.
7. *Стеченко Т. О.* Формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Стеченко Тетяна Олександрівна. – Київ, 2004. – 200 с.
8. Типова програма з англійської мови як другої іноземної мови для університетів (спеціальність “Мова і література”) / [укладачі І. Ф. Буфан, І. Є. Гущина, В. О. Коломієць, А. В. Моренцова, Т. Є. Шеченко, Н. П. Яхно]. – Київ, 2003. – 81 с.
9. *Celce-Murcia M.* Techniques and resources in teaching grammar / M. Celce-Murcia, S. Hilles. – Oxford : Oxford University Press, 1988. – 189 p.
10. *Celce-Murcia M.* The Grammar book : An ESL / EFL Teacher’s course / M. Celce-Murcia, D. Larsen – Freeman.– Heinle and Heinle Publishers, 1999. – 854 p.

References:

1. *Vovk O. I.* Formuvannya anhlomovnoi hramatychnoi kompetentsii u maibutnikh uchyteliv v umovakh intensyvnoho navchannia : dys. ... kandydata ped.nauk : 13.00.02 / Vovk Olena Ivanivna. – Kyiv, 2008. – 335 s.
2. *Gurvich P. B.* Situativnaya obuslovlennost grammaticheskikh struktur, izuchaemykh na srednem etape yazykovogo fakulteta / Persi Borisovich Gurvich. – Inostrannye yazyki v vysshey shkole. – Moskva : Vysshaya shkola, 1975. – Vyp. 10. – S. 40-45.
3. *Zimnyaya I. A.* Psikhologicheskie aspekty obucheniya govoreniiyu na inostrannom yazyke / Irina Alekseevna Zimnyaya. – Moskva : Prosveshchenie, 1985. – 159 s.
4. *Orlovska L. K.* Formuvannya hramatychnoi kompetentsii v usnomu movlenni na zasadakh intehrovanoho navchannia u maibutnikh uchyteliv anhliskoi movy : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.02 / Orlovska Lidiia Kostiantynivna. – Kyiv, 2010. – 304 s.
5. *Passov Ye. I.* Kommunikativnyy metod obucheniya inoyazychnomu govoreniiyu / Yefim Izraleovich Passov. – [2-e izd.] – Moskva : Prosveshchenie, 1991. – 223 s. (B-ka uchitelya inostr.yaz.).

6. Skliarenko N. K. Navchannia hramatychnykh struktur anhliiskoi movy v shkoli / N. K. Skliarenko. – Kyiv : Radianska shkola, 1982. – 104 s.
7. Stechenko T. O. Formuvannia profesiino oriietovanoi anhломovnoi hramatychnoi kompetentsii maibutnykh filolohiv : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.02 / Stechenko Tetiana Oleksandrivna. – Kyiv, 2004. – 200 s.
8. Typova prohrama z anhliiskoi movy yak druhoi inozemnoi movy dlia universytetiv (spetsialnist "Mova i literatura") / [ukladachi I. F. Bufan, I. Ye. Hushchyna, V. O. Kolomiets, A. V. Morentsova, T. Ye. Shechenko, N. P. Yakhno]. – Kyiv, 2003. – 81 s.
9. Celce-Murcia M. Techniques and resources in teaching grammar / M. Celce-Murcia, S. Hilles. – Oxford : Oxford University Press, 1988. – 189 p.
10. Celce-Murcia M. The Grammar book : An ESL / EFL Teacher's course / M. Celce-Murcia, D. Larsen – Freeman.– Heinle and Heinle Publishers, 1999. – 854 p.

ОРЛОВСКАЯ Л. К. Совершенствование грамматических навыков в устной речи на примере модальных грамматических структур.

Статья посвящена рассмотрению комплекса упражнений для формирования устноречевой грамматической компетенции на примере модальных грамматических структур по теме здоровье. Коммуникативные упражнения, применяемые в комплексе предусматривают решение определенной задачи в определенной речевой ситуации при свободном выборе модальных грамматических структур, используемых на этапе практики в общении, когда сформированные навыки продолжают совершенствоваться и функционируют в речи. В комплексе упражнений рассматриваются коммуникативные рецептивно-репродуктивные упражнения в воспроизведении диалога и статьи; рецептивно-продуктивные упражнения в создании монолога-рассказа по прослушанной истории и ситуацией и коммуникативные продуктивные упражнения в создании диалога-расспроса, монолога-рассказа и диалога-дискуссии по ситуации. Упражнения развивают умения аудирования, создание диалогов и монологов на примерах прослушанного или прочитанного текста и выражение своих собственных мыслей по определенной ситуацией на текстовом уровне в форме диалога или монолога.

Ключевые слова: грамматическая компетенция, грамматические навыки, модальные грамматические структуры.

ORLOVSKA L. K. Improvement of grammar skills in oral speech on the examples of modal grammatical structures.

The article is devoted to the consideration of the complex of exercises for the formation of verbal grammatical competence on the example of modal grammatical structures on the topic health. The communicative exercises used in the complex foresee solving a certain task in a certain speech situation, with the free choice of modal grammatical structures used during the communication, when the formed skills continue to improve and function in the speech. Communicative receptive-reproductive exercises in the reproduction of the dialogue and articles; receptive-productive exercises in the creation of a monologue-narrative on the story which was heard, based on the situation and communicative productive exercises in creating dialogue-questioning, monologue-narrative and dialogue-discussion on the situation are considered in the complex of exercises. Exercises develop the skills of listening, creating dialogues and monologues on the examples of the text which was listened or read, and expressing their own thoughts about a certain situation at the text level in the form of the dialogue or monologue.

Keywords: grammatical competence, grammar skills, modal grammar structures.